

«Nakyl» we «atalar sözi» adalgalary dogrusynda

Category: Ertekiler, Goşgular, Halk döredijiligi we rowaýatlar, Hekaýalar, Kitapcy, Sözler, Türkmen dili
написано kitapcy | 22 январа, 2025

«Nakyl» we «atalar sözi» adalgalary dogrusynda «NAKYL» WE
«ATALAR SÖZI» ADALGALARY DOGRUSYNDA

«Nakyl» sözüniň we «atalar sözi» söz düzüminiň sözlük manysyny hem-de olaryň folkloryň aýratyn bir žanryny aňladýan adalga bolmaga çenli geçen ýoluny seljermek zerurdyr.

Ilki nakyl barada. «Türkmen diliniň sözlüğinde» bu söze şeýle düşündiriş berilýär: «NAKYL. Öwüt, nesihat, tälim berýän gysga manyly halk aňlatmasy» [19. 464 s.]. «Nakyl» sözi häzirki zaman türkmen dilinde, janly gepleşikde, ýazuw dilinde hut şu manysy bilen durnuklaşyp galypdyr.

Bu sözüň taryhy-etimologik manysyna garap geçeliň. Belli dilçi alym Soltanşa Atanyýazow muňa şeýle düşündiriş berýär: «Nakyl – Öwüt-ündewe ýugrulan we gysgadan jaýdar aýdylan halk pähimleriniň nakyl diýen ady araplarda birnäçe manysy bolan näg(y)l sözündendir. Onuň «rowaýat, hekaýa, atalar sözi» diýen manysy käbir türki dillere nakyl diýen at bilen kabul edilipdir» [3. 247 s.]. Alym bu ýerde arapça «näg(y)l» sözüniň birnäçe manysy barada aýtman, onuň diňe «rowaýat, hekaýa, atalar sözi» diýen bir manysyny görkezýär. Şol aýdylmadyk birnäçe manyny Aşyrapur Meredow bilen Sapar Ahallynyň «Türkmen klassyk edebiýatynyň sözlüğinden» tapmak mümkin. Şol ýerdäki «nakyl» sözüne berlen düşündirişleri dolulygyna getirýäris:

«Nakyl I (a. nakl) – 1) gürrüň, beýan; 2) atalar sözi; nakl etmek – gürrüň bermek, beýan etmek, göreniňi başgalara aýdyp bermek.

Resuldan nakl edipdir üşbu sözni,
Eşider açsa kim jan içre gözni (A).

Nakyl II (a. na:kil ks. na:kila:n) – gürrüň beriji, ertekiçi, aýdyjy.

Nakylany asar andag rowaýat kylarlar (GS).

Nakyl III (a. nakl) – 1) bir ýerden başga ýere eltme, bir ýerden başga ýere geçirme; 2) göçme; nakyl etmek – geçirmek, äkitmek, daşamak; göçmek.

Haýp kim, eý Gaýyby, munça jahanyň huplary,
Nakyl edip bu dünýeden ähli-maza boldy ýene (Ga)» [17. 261 s.].

Ýeri gelende, «Sözlügi» düzüjileriň «nakyl» sözüniň düşündirişleri boýunça nusgawy edebiýatdan getiren mysallarynyň – şygyr setirleriniň üstüne Magtymguludan hem bir setir goşmak mümkin:

Bu nakyldyr, adamzat, sen bu mekana geldiň... [15. 18 s.].

Bu ýerdäki «nakyl» sözüniň manysy ýokarky düşündirişleriň üçünjisine gabat gelýär: şahyr adamzadyň bu mekana – dünýä gelmegini aňyrdan, ata-babadan geçip, göçüp gelýän hadysadygyny şu manyny göterýän nakyl sözüniň üstüne ýükläp beýan edýär.

Gürrüň, beýan, ata-babalardan geçip-göçüp gelýän söz, hekaýat, rowaýat, bir zady başgalara aýdyp bermek, bir ýerden başga ýere geçirmek ýaly ýokarda görkezilen manylarda «nakyl» sözi geçen asyryň başlarynda hem ulanylypdyr. Muňa mysal, XX asyryň ikinji onýyllygynda Aşgabatda çap edilen «Закаспийская туземная газета» atly ilkinji türkmen gazetiniň sanlarynyň birinde işjeň habarçy, şol döwrüň belli aň-bilim ýaýradyjylarynyň biri Alyşbeg Alyýewyň «Sowallara jogap» diýen makalasy çap edilipdir. Onda awtor howany öňünden bilmekde ata-babalardan galan yrymlar barada okyjylaryň soraglaryna jogap berip, şeýle ýazýar: «Gerek howany bilmekden ötri, her kesde nätüýsli gürrüň bar bolsa, şu Aşgabatda basylyp çykýan türkmen gazetiniň adresine, ýagny basylýan jaýyna hem ýazyp gönderseler, bir wagtdan soň olardan hem biz türkmenlerimize

ýagşy bir ýadygärlik galjakdyr, gadymkylardan galmadyk nagl (nakyl – N. S.) ýok» [2.]. Şundan we nusgawy edebiýatdan görkezilip geçilen mysallardan «nakyl» sözi geçmişde biziň häzirki düşünişimizdäki ýaly manyny aňlatman, giň we köp manyda ulanylandygyny görmek bolýar.

«Nakyl» sözüniň biziň ýokarda görkezip geçen «öwüt-ündewli kiçijik hekaýat, rowaýat, tymsal» ýaly taryhy manylary häzirki zaman özbek dilinde işjeň ulanylýar. Şonuň bilen birlikde, ol özbek halk döredijiliginiň aýratyn bir žanryny aňladýan adalgalyk hyzmatyny hem ýerine ýetirýär. «Nakl uzbek halk prozasining majozga asoslangon alohida turi bolib, hikoýa kilingan wokýea wa hodisalar ugit ýunatirilgan obýekt uçun urnak tarzida baýon etiladi» [9. 46 s.].

Özbek folkloristi Kamiljan Imamow geçmişde «nakyl» sözüniň Orta Aziýa, esasan, türki halklaryň arasynda aňladýan manylary hakynda şeýle ýazýar: «Bu termin (nakl – N. S.) nisbatdan keng manony bildiradi. Kadimgi turki ýodnomalar, halk kitoblari, kulýozmalarda mif, ertak, afsona, riwoýat, doston, makol, matal wa hatto topişmoklar hem nakl nomi bilan atalgan. Şuning uçun bolsa kerak, hozirki kunda Ozarbaýžonda ertak nakl deb ýuratilsa, turkmanlarda makal nakyl, kirgizlarda ibratli riwoýatlar nakyl, uýgurlarda ogzaki hikoýalar nakl deb ýuritiladi. Fors tilida nakl esa ogzaki hikoýalarni anglatadi» [9. 47 s.]. Alymyň şu sözlerinden görnüşi ýaly, «nakl» köp halklarda erteki, rowaýat, hekaýat manysyny aňlatsa, bizde – türkmenlerde öwüt, nesihat berýän gysga manyly halk aňlatmasyny aňladýar.

Eýsem, türkmen halkynyň edebi geçmişinde folkloryň şu günki aýratyn žanry bolan nakyllar haýsy söz – adalga bilen atlandyryldyka?!

XI asyrdaky we ondan öňki ata-babalarymyz, umuman, biziň häzirki «nakyllar we atalar sözi» diýýän halk döredijilik nusgalarymyzy «saw» sözi-adalgasy bilen atlandyrypdyrlar. Muny Mahmyt Kaşgarlynyň «Türki dilleriň diwany» kitabynda «saw» we «sawlaşdy» sözlerine berýän düşündirişlerinden görmek bolýar. Alym: «Saw – atalar sözi» diýip düşündiriş berip, onuň ýene-de baş manysyny görkezýär: 1. Kyssa. Gadymky wakalardan habar

bermek, aýtmak. 2. Hekaýa. Bir wakany aýdyp bermek. 3. Rysala, hat, kiçijik kitapça. 4. Söz, nutuk. 5. Iberilen habar, täzelikleri ýetiriji. Şuňa görä, nebi-pygambere sawçy diýilýär. Çünki ol bir topar habarlar eşitdirýär, ýazylan zatlary ýetirýär [13. 168 s.].

Kaşgarly «sawlaşdi» işligine hem şeýle düşündiriş berýär: «Sawlaşdi – nakyl aýdyşdy. Ol meniň birlä sawlaşdi – Ol meniň bilen nakyl aýdyşdy, ol maňa nakyl aýtdy, men oňa nakyl aýtdym. Şunuň ýaly, habarlar, sözler, hekaýalar aýdysmakda hem şu söz ulanylýar» [12. 250 s.].

Filologiýa ylymlarynyň doktory Amanmyrat Baýmyradow XVI asyryň ýazuw ýadygärligi bolan Muhammet Alynyň «Oguznama» nakyllar ýygyny baradaky makalasynda şeýle ýazýar: «Gadymy we orta asyrdaky ýazuw ýadygärliklerinde, ýygynlarda (nakyllar – N. S.) «derbi mesel», «darbi kalam», «emsal», «jümleýi hikmet», «deme», «demeje», «esgiler sözi», «hikmetnama» kimin atlandyrylypdyr. Şu adalgalaryň hemmesi nakyllaryň many-mazmunyny, ýerine ýetiriliş hyzmatyny aňlatmaga ukypdyr» [6.]. Alymyň sanan adalgalarynyň üstüne «mesel, makal» ýaly sözleri hem goşup bolar.

Hakykatdan-da, türki, türkmen awtorlar hem nakyllar babatda ýokardaky ýaly arap, pars, türki adalgalaryny ulanypdyrlar. Köplenç ýagdaýda bolsa, arap sözi bolan «emsal» ýörgünli bolupdyr. Meselem, ýokarda ady agzalan Muhammet Alynyň ýygynyndaky nakyllar türkmençe bolsa-da, onuň golýazmasynyň daşky sahypasynda «Emsal Muhammet Aly» («Muhammet Alynyň nakyllary») we «Mäjmaül emsal Muhammet Aly» («Muhammet Alynyň nakyllar ýygyny») diýlip atlandyrylypdyr [6.]. Geçmiş türki edebiýatda eserleriň atlarynyň arapça ýa-da parsça atlandyrylmasy ýaly edebi däp, elbetde, nakyllar ýygynlaryna hem degişli bolupdyr.

«Mesel» arap-pars dilinden geçen ýa-da köne söz hökmünde «Türkmen diliniň sözlüğünde-de», «Türkmen klassyk edebiýatynyň sözlüğünde-de» hasaba alynmandyr. Emma ol özbek diline giripdir we aşaky iki manyda ulanylýar: «MACAL – [a] 1. Kişilarga ugit buladigan, hullosali, kiçik mažozıý hikoýa... 2. esk. kt. Matal, makol» [20. 449 s.]. Şundan görnüşi ýaly,

«masal» sözünüň birinji manysy häzirki zaman özbek dilinde kiçijik öwüt beriji hekaýalary aňladýar. Ikinji manysy bolsa, esgi kitaby dildäki matallary we makallary aňladypdyr. Bu ýerdäki makal-a düşnükli, ol – nakyl. Matal bolsa özbek dilinde biziň manysy oýlanyp tapylmaly halk döredijiligini bir görnüşi bolan matallarymyzy aňlatman, başgarak manyny aňladýar: «Matal [a] 1. Tugal mano ifodalamaýdagan obrazli ibora, hikmatli suz (mas., «kizil kor ýokkanda», «tuýaninig dumi ýerga tekkanda»). 2. Kissa, masal... [20. 454 s.].

Türkmen dilinde «masal», ýagny «mesel» sözünüň ulanylyşyna Magtymgulynyň şygrylarynda duşmak bolýar:

Bu gadymdan bolup gelen meseldir,
Kirpi ýolar gider gawun ýagşysyn [14. 125 s.].

Geçen asyryň başlaryndaky ýazuw çeşmelerinde hem «mesel» sözi ulanylypdyr. I. A. Belýaýewiň «Грамматика туркменского языка» atly okuw kitabynda birnäçe folklor nusgalary bilen birlikde, «Türkmen basnýasy» ady bilen «Buz üstünde tozan arama» diýen atalar sözünüň manysy baradaky kiçijik erteki getirilipdir. Ertekiniň gysgaça mazmuny şeýle: Gurt bilen geçi ýoldaş bolýar. Olaryň ýoly buzuň üstünden düşýär. Gurt geçä: «Tozan etme, ýogsa iýerin» diýip, birnäçe gezek aýdýar. Ahyr bu sözlerden bizar bolan geçi: «Eý, gurt gardaş, iýseň iýäý, ýöne buz üstünde tozan arama!» diýýär. Aýdyjy ertekini şeýle jemläpdir: «Häzir hem türkmenlerde şeýle mesel bardyr. «Buz üstünde tozan gözleme» diýip, nähak dawa idän adamga aýdarlar» [7. 14 s.].

Ýene-de bir mysal, «Закаспийская туземная газета» öz sanlarynyň birinde okyjylara halk döredijilik eserlerini toplamak hakynda ýüzlenme çap edipdir. Onda şeýle diýilýär: «Hemme türkmenlere biz sizden köp towakga edýäris, siz bize mesel ýazyp iberseňiz, ol meselleri hem biz basmanhanada basdyrsak, ol meseller ýüz ýyldan hem aramyzdan ýitjek däl. Köne adamlardan alnyp galynmasa, onda ol meseller aramyzdan ýitjek» [21.].

Şulardan görnüşi ýaly, «mesel» sözünüň manysy aýratyn «nakyl»

manysynda ýüze çykman, ol parasatly pikir, çuň manyly dana söz, ötgür söz, aforizm, göçme manyly aňlatma, nesihatly hekaýa, tymsal, basnýa ýaly manylaryň çäginde ýaşapdyr. Haçanda, bu sözüň öňüne «zarbul» sözi goşulyp ulanylanda (zarbulmasal) ol anyk nakyl manysyny beripdir (urgusynyň täsiri zarply, çüýlenen ýaly edilen berk täsirli ötgür söz – nakyllaryň mazmuny, tebigaty hem hut şudur). Emma «zarbulmasal» türkmen diline ornaşyp bilmändir, onuň diňe «masal» bölegi az-kem ulanylsa-da soňlugy bilen göterýän manylarynyň hiç biri babatda-da dilimizde özüni tutup bilmändir.

Geçen asyryň ýigriminji ýyllarynda türkmen dilçi alymlary tarapyndan milli edebi diliň kadalary we adalgalary işlenip taýýarlanyp başlananda, nakly «makal» sözi bilen aňlatmaklyga synanyşyk edilipdir. Ilkinji türkmen dilçileriniň biri Muhammet Geldiýew 1925-nji ýylda türkmen nakyllaryny we matallaryny ýygnap, «Makallar we matallar ýygyndysy» (babalar sözi) ady bilen neşir etdirýär. Dilçi alym ýygnyda ýazan sözbaşy makalasynda hem «nakyl» sözüniň ýerine «makal» sözüni ulanypdyr: «Halk makallaryn basdyranda «müň-de bir makal» edip çykarmak başga milletlerde adat hökmünde giren» [16. 1 s.]. Şundan görnüşi ýaly, dilçi alym halk arasynda nesilden-nesle, dilden-dile geçip gelýän öwüt-ündew, nesihat berýän, çuň manyly gysga jümleler, sözlemler babatda «makal» adalgasyny döretmek isläpdir.

«Makal» sözüniň manysy barada nusgawy edebiýatyň sözlüğünde şeýle diýilýär: «Makal (a. maka:l) – söz, gep, gürrüň...» [17. 206 s.]. «Makal» sözi köp halklarda «nakyl» manysynda ýörite adalga hökmünde ulanylýar. «Макал – арабское слово от кавл – сказание, слово, речь; как термин оно обозначает пословицу, поговорку, изречение» [18. 27 s.]. Täjik nakyllaryna bagyşlanan ylmy çeşmeden getirilen şu algytdan görnüşine görä, «makal» arap sözi bolsa-da, nakyl, atalar sözi manylaryndaky «zarbulmasal, masal» adalgalary bilen deň derejede täjiklerde adalga hökmünde ulanylýar. Türki halklaryň köpüsünde bolsa, «makal» nakyl manysyndaky adalga hökmünde öňden ornaşyp galyndyr. Muňa anyk mysallar: başgyrtlarda – mäkäl («äýtim,

atalar hüzi» adalgalary bilen birlikde), gazaklarda – makal, mätel («nakıl» adalgasy bilen birlikde), gyrgyzlarda – makal-lakap, özbeklerde – makal, tatarlarda – mäkel («atalar sözü, äytim» adalgalary bilen birlikde), uýgurlarda – makal [11. 32-33 s.].

Megerem, M. Geldiýew nakyllar babatda «makal» adalgasyny öňe sürende, bu sözüň beýleki dillerde, esasanam, türk dillerde ýörgünli ulanylandygyny göz önünde tutan bolsa gerek. Ýöne alym bu sözüň döwürdeşlerine ýadyrak, düşnüksizräk görünjegini duýan bolmaga çemeli. Şonuň üçin ol öz göwnüne hem näjaýrak görnen ýygynyň adyna ýörite ýaýyň içinde «babalar sözi» («atalar sözi» diýilmäge ýakynlaşylypdyr) diýip, düşündiriş beripdir.

1925-njji ýyldaky M. Geldiýewiň ýygynyndan soň, tä kyrkynjy ýyllara çenli nakyllar giň möçberde toplanyp çap edilmändir. Şoňa görä, biz M. Geldiýewiň hödürlän «makal» adalgasynyň soňra näderejede rowaçlyga eýe bolup-bolmandygyny otuzynjy-kyrkynjy ýyllardaky türkmen folkloryna degişli makalalardan synlamaly bolýarys.

Türkmen folklorynyň žanrlary hakynda ilkinji makalalaryň biri bolan Ahmet Ahundow Gürgenli bilen Ruhý Alyýewiň ýazan «Türkmen folklory we onuň hilleri» diýen makalada awtorlar «nakyl» sözüni hem, «makal» sözüni hem ulanman, olaryň ýerine diňe «atalar sözi» adalgasyny ulanypdyrlar [1.].

Şol döwürde Türkmenistanyň ýazyjylar soýuzynyň başlygy bolup işläň şahyr Kemal Işanow öz çykyş-makalalarynda türkmen folklory barada gürrüň eden ýerinde «nakylyň» ýerine «makal» sözüni ulanypdyr: «Halkyň döreden ertekileri, matallary we makallary, hekaýalary, tapmaçalary ömürlük ölmejekdir, olar halk ýaşadygysaýyn ýaşap gelyärler» [4.]. «Halk özüniň gahrymanlarynyň işini görkezýän dessanlar, kyssalar, ertekiler, makal-matallar we şuna meňzeş zatlary döredipdirler» [10.].

1940-njy 15-nji sentýabrynda geçirilen Türkmenistan Sowet Ýazyjylarynyň II gurultaýynda Şaja Batyrow «Türkmenistanyň halk döredijiligi» diýen doklad bilen çykyş edýär we soňra ol «Sowet edebiýaty» žurnalynda çap edilýär. Ş. Batyrow şol

çykyşynyň bütin dowamynda folkloryň bir görnüşi-žanry hökmünde «nakyllar» adalgasyny ulanypdyr: «Magtymgulynyň eserlerindäki käbir nakyllaryň Magtymgulynyňkydygyny ýa-da nakyllary onuň halkdan alyp peýdalanandygyny bilmeklik indi kä wagtda aňsat düşmeýär» [5.].

«Sowet edebiýaty» žurnalynyň 1943-nji ýyldaky 6-njy sanynda Baýmuhammet Garryýewiň «Türkmen nakyllary» atly makalasy bilen alymyň toplan 800-e golaý nakyly çap edilýär [8.].

Şulardan çen tutulsa, «nakyl» sözi geçen asyryň kyrkynjy ýyllaryndan başlap, türkmen folklorynyň aýratyn bir žanryny aňladýan adalgalyk hukugyna eýe bolup, şu günlere çenli öz wezipesini ýerine ýetirip gelýär.

Indi atalar sözi barada. Bu söz düzümi häzirki zaman türkmen dilinde nakyllaryň sinonimi – manydaş sözi hökmünde durnuklaşyp galypdyr. Ol ilkinji gezek nakyllaryň ýerine folkloryň bir žanryny aňladýan adalga hökmünde, ýokarda aýdyp geçişimiz ýaly, A. Ahundow bilen R. Alyýew tarapyndan ulanylypdyr we oňa şeýle kesgitleme berlipdir: «Atalar sözi durmuşda bolup geçen aýratyn wakalar dogrusynda, köplenç şol durmuşda ýaşan, tejribeli adamlar tarapyndan aýdylan magnaly we gysga sözlemlerdir. Şolar, umuman, janly dilde köp bolany üçin köpçülik arasynda giň suratda ýaýrap gelipdir» [1.].

Şol döwürden häzirki günlere çenli halk döredijiliginiň şu görnüşi aňladylanda käte «nakyllar» diýlip ýekelikde, köplenç «nakyllar we atalar sözleri» diýlip, bile ulanylýar. «Atalar sözi» söz düzümi (termini) «nakyl» sözünüň (termininiň) sinonimi hökmünde ulanylsa-da, olaryň arasynda belli bir derejede tapawutlar bardyr. Bu aýratyn bir makalada beýan edilmeli meseledir.

EDEBIÝATLAR

1. Ahundow A., Alyýew R. Türkmen folklory we onuň hilleri. //«Türkmenistan şura edebiýaty» žurnaly, 1935, №5-6.
2. Alyýew A. Sowallara jogap. // Закаспийская туземная газета, 1915, 27 январь.
3. Atanyýazow S. Türkmen diliniň sözköki (etimologik) sözlügi.

– Aşgabat: Miras, 2004.

4. Bagşy we şahyrlaryň respublikan slýotynda halk döredijiligi hakynda Türkmenistan Sowet Ýazyjylar soýuzynyň başlygy ýoldaş Kemal Işanowyň eden dokladyndan. // «Sowet edebiýaty» žurnaly, 1938, №6-7.

5. Batyrow Ş. Türkmenistanyň halk döredijiligi (Türkmenistan Sowet Ýazyjylarynyň II gurultaýynda ýoldaş Ş. Batyrowyň doklady). // «Sowet edebiýaty» žurnaly, 1940, №10.

6. Baýmyradow A. Oguznama – dananama. // «Garagum» žurnaly, 2005, №1.

7. Беляев И. А. Грамматика туркменского языка. – Асхабад, 1915.

8. Garryýew B. Türkmen nakyllary. // «Sowet edebiýaty» žurnaly, 1943, №6.

9. Imamow K. Nakl. // Uzbek folklori oçerklari. Uç tomlik. Ikkinji tom. – Toşkent: Fan, 1989.

10. Işanow K. Sowet Türkmenistanynyň edebiýaty. // «Sowet edebiýaty» žurnaly, 1939, №11.

11. Karşılaştirmali Türk Lehçeleri Sözlüğü. I. – Ankara, 1991.

12. Koşgariý Mahmud. Dewany lugatit türk. II tom. – Toşkent, 1963.

13. Koşgariý Mahmud. Dewany lugatit türk. III tom. – Toşkent, 1963.

14. Magtymguly. Goşgular. – Aşgabat: TDNG, 2010.

15. Magtymguly. Saýlanan eserler. – Aşgabat: Türkmenistan, 2-nji kitap, 1983.

16. Makal we matallar ýygındysy (babalar sözi) (toplap çapa taýýarlan M. Geldiýew). – Poltorask: Türkmenistan döwlet neşirýaty, 1925.

17. Meredow A., Ahally S. Türkmen klassyk edebiýatynyň sözlügi. – Aşgabat: Türkmenistan, 1988.

18. Тилавов Б. Поэтика таджикских народных пословиц и поговорок. – Душенте, 1967.

19. Türkmen diliniň sözlügi. – Aşgabat, 1962.

20. Uzbek tilinining izohli lugaty. I tom. – Москва, 1981.

21. Закаспийская туземная газета, 1915, 13 октябрь.

Abstract

ABOUT PROVERBS AND SAYINGS

At the article words and word combinations connected with “proverbs or sayings” give a dictionary meaning and their way of becoming a particular part of folk. The word “proverb” had meanings “essay, the word taken from our ancestors, story, legend, saying or replacing one thing from place to another” . In nowadays they have a meaning as “well-manneringshort story, legend” in Turkic languages. At the present time in Turkmen language it means “nation’s bringing-up, well-conducting, sentence”. This term have been used as one of the genre of folkfrom 1940s. “Sayings” and “proverbs” are synonyms. We use these terms separately or together “Sayings and proverbs” as the teaching, with deep meaning sentences. But there are some differences between them from scientific point of view.

Nury SEÝIDOW, ylmy işgär.

Bellik: Makala kem-käs gysgaltmalar bilen «Türkmen dili» gazetiniň 2014-nji ýylyň 12-nji fewralyndaky sanynda çap edildi. Halk döredijiligi we rowaýatlar